

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ulica Machiavelli 22-II. - tel. 62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio I-c - tel. 30-39 —
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta 18 —
CENA: posamezna številka L. 20. — Naročnina:
mesečno L. 85, letno L. 1.020. — Za inozemstvo:
mesečno L. 150, letno L. 1.800. — Poštni čekovni
računi: Trst štev. 11-7223, Gorica štev. 9-18127

Leto IV. - Štev. 51

Trst - Gorica 22. decembra 1950

Izhaja vsak petek

Božične m sli

Kljub temu da je človek doživel že toliko božičnih praznikov, se vrača vsako leto z neko otroško nestrpnostjo v skrivnostno poezijo najlepšega praznika družine.

Božič je namreč pristno družinski praznik, katerega rad vsakdo preživi v krogu svojih najdražjih, čeprav bi moral iz razkošne mestne palače v preprosto kmečko hišo na koncu zasnežene gorske vasice.

Iz roda v rod se pretakajo med našim vernim ljudstvom božični običaji, ki nekako vidno izpričujejo duh in bistvo skrivnosti svete noči, okoli katere se vrtijo vsi ostali božični prazniki. Po božji zamisli je božič praznik ljubezni in mira, sprave in odpustanja in kot tak najlepši praznik človeške družine.

Prav zato se vsakdo za ta praznik rad vrne h gorkemu domačemu ognjišču, k očetu, k materi, k bratom in sestram, da bi kot nekdanj v otroških letih s temi srči prislutil svetonočni melodiji domačih zvonov, da bi se na sveti večer v krogu najdražjih na domačem pragu v njegovem srcu prebudilo vse ono, kar je v človeku najtišje, najgloblje, in zaživelo skrivnostno življenje brez bridkosti in gorja. — To je tista skrivnostna moč svete noči!

Domače svetišče rodne hiše in farna cerkev sta to noč povezani kot nikoli. Kar so verna srca začela doživljati ob preprostih domačih jaslicah, v katere so mlade otroške roke izlile uvo svojo ljubezen in umetnost, se stopnjuje vedno bolj in doseže svoj višek, ko v pravljičnih lučkah zagori cerkev in se melodija svetonočne pesmi izlije v prijeten duh kadila, ki plava pod oboki. Tega trenutka čaka človek z otroško nestrpnostjo. Poln je neizmernega bogastva, katerega občutijo srca, ki so to noč zaživela novo življenje, življenje ljubezni in mira. Za človeka pa, katerega srce prepleta sovraštvo, zavist, srd in zloba, so ti trenutki še bolj mrzli in trdi kot vsi ostali čez leta. Zanj ni poezije, svete noči. Na poti k polnočnici on ne čuti nad sabo gorkega neba; zanj so zvezde v nekončni daljavi ledeno mrzle, kot je mrzel sneg, ki škriplje pod nogami. Neštete lučke, ki migljajo po strmih gorskih poteh, ki peljejo ljudi k polnočnici, ga ne vabijo. Sovraži jih, ker vidi v njih nezumljivo preprosto vero človeka, v duši katerega ni prostora za omahujoče formalno krščanstvo. To noč občuti, da ni član velike družine, da je odšel v svet, ki je tako mrzel in brez srca...

V sveti noči čuti človek potrebo po spravi, po miru. Čuti tudi neko tajno silo, ki ga vsaj za hip kliče v mrtvo naravo, ki se v tej skrivnostni noči nekako prebudi in utripa s človeškim srcem. S človekom, ki je večji del leta preživel z njo v nemem razgovoru, ko je stopal za plugom in s svojim potom pojal žejne brazde, ali pa obračal ožgano seno sredi razbeljenih senožit. To noč tudi narava priskrbi pesmi svetonočnih zvonov. Kmet se je hvaležno spominja v molitvi, ko s celo družino škropi in blagoslovja vse prostore svoje ga poslopja, ki skrbno hranijo v sebi sadove človeškega dela in božjega blagoslova. S tem blagoslovom in obhodom na sveti večer poveže skrbni gospodar v prijetno enoto živo in mrtvo naravo, da bi bili vsi skupaj deležni svetonočne ljubezni in mira...

Božični prazniki so družinski prazniki. Vsak hiti vsaj za sveti večer na svoj dom, da za hip pozabi samoto in zapuščenost v svetu. Naj se nihče to noč ne spominja, da so ga zapodili v svet, ki je tako mrzel in brez srca. Prišel bo dan, ko bo človeštvo po neizmernem prestopnem gorju zaživelo nauk Onega, ki je simbol vseh preganjanj, trpečih in žalostnih, ubogega Deteta, za katerega ni bilo prostora v človeškem stanovanju. Prišla bo tudi za neštete brezdomce sveta noč, ko bodo zvonovi zapeli veličastno pesem resnične ljubezni in pravega mira.

Božična beseda SDZ

U TRSTU

V tem velikem času, ko drvita dva svetova v silnem oboroževanju drug proti drugemu in ko neznatna iskra grozi, da vsak hip sproži svetovni plamen, ki do tal uniči vse kulturne in stvarne pridobitve večstoletnih naporov človeškega rodu, nam trepetajoča lučka slovenskih jaslic spleta v duši in v srcu nove upe, nova pričakovanja.

Strah je premagan. Demokratične množice se prebujajo v vsej svoji življenjski sili k novemu razmahu. Stevilo odporikov proti diktaturi in suženstvu raste iz dneva v dan. Upognjene hrbtenice se vzravnavajo, jeklena volja izganja mlačnost in bojazen iz človeških src. Ves demokratični svet se je pričel zavedati svojega visokega poslanstva. Viri zdrave demokracije so privreli na dan in hotenje po svobodi je postalo meso in kri svobodnih kakor zaslužjenih narodov. Vsa ta doslej speča sila raste oživiljena in prebujena v razočaranje hujskačev, ki pod krinko mira hočejo vojno in revolucijo sveta.

Trdno verujemo, da bo iz tega sadu rasel branik miru in svobode, kakor je zraslo iz neboljneg nega betlehemskega Deteta najvišje poslanstvo človeštva — Odrašenik sveta, ki je z dobroto premagal zlo in hudobijo. Tako bodo skoro po dva tisoč letih oklopi resnične demokracije ne samo zajezili plaz nasilja, laži in sovraštva, ampak zdobili jih bodo v prah, v dobrobit vseh slojev in narodov sveta. In takrat bo človeštvo brez razlike stanu ob božični polnočnici v spravi in ljubezni zopet zapelo visoko zahvalno pesem:

Mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje!

V teh željah in v taki molitvi bomo letos Slovenci praznovali božične praznike.

V tem znamenju želimo vsem Slovencem, Hrvatom in Srbom, brez razlike strank, tuj, doma in v tujini, da bi božič navdahnul njihove duše in srca z mislijo miru in spravi in da bi praznovali letošnje božične praznike v upanju in pričakovanju, da nam vsem kmalu zasije zarja svobode in odrešenja.

U GORICI

Slovenska demokratska zveza v Gorici vošči vsem Slovencem v Italiji, kakor tudi vsem bratom in sestram v matični domovini, na Svobodnem tržaškem ozemlju, na Koroškem in drugod po svetu živim veselo božične praznike in srečno novo leto 1951.

Hkrati vošči Slovenska demokratska zveza veselo praznike in srečno novo leto tudi soživiljanom Italijanom.

Mir, topla ljubezen in srčno zadovoljstvo med brati, da bo polje bogato obrodilo in kruh vsem zagotovljen; obojestransko razumevanje in spoštovanje enakopravnosti med narodi, da bo mir utrjen!

ODBOR

MED MIROM IN VOJNO

Tolstoj je, kakor vemo, naslovil svoj znameniti roman »Vojna in mir« in je s tem dal prednost pomirni vojni. Nekega dne sem v ožji družbi doživel, da je starejša gospa z grozo v duši ob sami omenitvi vojne ogorčeno vzkliknila očita- joč, kot da bi odločitev o vojni ali miru zavisela od posameznikov: Ali nismo doživeli dovolj v preteklih dveh vojnah, posebej pa še po zadnji? Ali nimamo nobenega nujnejšega opravila, kot začeti tretjo vojno? Ko bi odločitev o vojni ali miru zavisela od poedincev, bi ona gospa znala imeti prav. Podobne izjave so dokaj pogoste: podrobneje so to obrazložene v uvodnihki »nevtarističnih« listov, ki prihajajo do zaključka, da se še nobena vojna ni izplačala...

Stvari res ni težko dokazati, če preiščemo posledice prve in druge svetovne vojne. V prvi svetovni vojni so zahodne sile pričakovale, da bodo enkrat za vselej odstranile nemško prvenstvo, nemško organizacijo Srednje Evrope. Ali po vojni ni bila zlomljena Nemčija, temveč ravno Avstrija, ki naj bi bila služila kot protiutež Nemčiji. Na mesto Viljemove je prišla Hitlerjeva Nemčija. Namesto krvave verdenske obrambe (1918) je prišla okupacija cele Francoske. Ali s tem še ni označena najhujša posledica obeh krvavih vojn. V prvi je komunizem zajel Rusijo, v drugi je zajel vzhodno polovico Nemčije in Srednjo Evropo. Buržuazija je že po prvi vojni doživela nevaren pretes in usodno izgubo ruskega tržišča. Ona je bila resno omanjena v poraženih in celo v zmagovitih državah. Proti angleškemu (Mac Donald) in francoskemu (Briand, Millerand) socializmu so se pojavile srednjeevropske, ba je proti v bistvu pa krypto-komunistične diktature. Sovjetski sistem, ki je bil na videz strastno obsojan, je dobil svoje »popravljenec« izdaje v središču Evrope. Tu ni vladala rdeča, ampak polrdeča (roza) in polrumena barva. Človek, ki je to izkusil, si ne more kaj, da se ne bi oteel težke skrbi ob pomisli, kako naj bi po tretji »zmagali« izgledala daljnja sprememba evropske, da ne omenjamo še azijske celine. Mi vemo, da so bili za konec prve svetovne vojne značilni in težki delavski nemiri. Isti pojav, samo v pojačnem in bolj organiziranim obsegu, je bilo zabeležiti po drugi svetovni vojni. In po tretji? Kolkor koli bi razpolagali zmagovalci s prisilnimi sredstvi, ona ne bodo zadoščala, da bi brez primerne socialne reforme ozdravila socialne bolezni. Zaupajmo v bodočnost in

pričakujmo, da bodo zmagali zagovorniki demokratičnih, svobodoljubnih reform, pa se diktature.

Ko danes pri mnogih narodih opazujemo vse manjšo pripravljenost za skrajne žrtve, nam nehoti prihaja na misel dejstvo, da je v III. stoletju po Kristusu obstojala Rimsko država, največja in najbolj naseljena država tedaj znane sveta in da je ta država sredi vsakodnevnega tehničnega napredka in vedno boljše oborožitve zaradi svoje vedno manjše živlosti končno podlegla pred neprimerno manjšimi in neznatnimi barbarskimi vojskami. Ti barbari so enako kot današnji osvobodilci paradiral s svojim »človekoljubjem«. Helenistična književnost iz časa propada-

di, vse odločitve o njem zadevajo nujno njega samega. Vojna ali mir, pogodba in njena odpoved, zveza in izstop iz nje, trgovinski in carinski sporazumi, vse to ima določene posledice, ki jih hočeš nočeš morajo nositi tudi oni, ki se ne marajo ukvarjati s politikom.

Posledice takega neumešavanja prihajajo posebno do izraza, kadar se pojavijo pri oblastnikih težnje za izigravanjem prevzetih obvez. Ze Bismarck je izrekel, da je veljavnost vsake pogodbe odvisna od obstoja odnosov in razmer, ki so bile merodajne za njeno sklenitev. Manj oprezen kot on je bil Berthmann-Hollweg, ko je izjavil, da je glavno načelo javnega prava življenje in da je vsaka protizivljenska pogodba... kakor krpa papirja. Politično stanje odreja torej

ureditev. Samo tako soglasje omogočuje skupno delo, skupni napredek na področju kulture. Brez takega soglasja ni pravne ureditve, niti sodelovanja za skupno korist. Akoravno morda ni najuspešnejša primerjava socialnega telesa s človeškim organizmom, stoji vendar i državnik i zdravnik pred isto alternativno: ali naj se zlo in bolezen odstrani z rednimi ali izrednimi sredstvi, z zdravilom ali operacijo? Operacija, vojna ima vedno za pogoj uporabo sile, in ta uporaba sile je ponajvečkrat na škodo pravnega čuta. »Tega ni bilo treba bi v tem primeru reči ljudje. Ali odgovor glasi: »Ker se je zgodilo, se ne da več spremeniti«. Nemci so rekli: »A la guerre, comme à la guerre«, in to pomeni nekako, da je v vojni vsako orodje dobro.

Ali ta kršitev prava po sili ima svoje usodne posledice, pa naj bi bila še tako neizbežna. Pravo je namreč v prvi vrsti socialna ustanova. Naloga njegova je, da ureja pravne odnose med ljudmi in med ljudskimi skupnostmi, da zavaruje družabni red, nedotakljivost poedincev in njegovega premoženja. Ni važno, kako se poedina pravna določba glasi. Važno je le, da opravičuje obstanek oblasti. Oblast, in to je pravna sila, ima nalogo, da pod sankcijo izvršnosti zaščiti spoštovanje in izvršitev prava. V tem primeru, ali tudi samo v tem primeru, pomeni sila pravo. Samo v tem primeru, ker pravo označuje ono, kar naj bi bilo, dočim sila ni vedno tisto, kar bi moralo biti.

Ljudje se menjajo, umirajo in rode, a vsaka sprememba v ljudstvu pomeni tudi spremembo pravnih odnosov. In tej spremembi se mora prilagoditi tudi pravni red, kajti red naj služi življenju in ne obratno, kajti spremembe v življenju imajo za posledico nove potrebe in zahteve. Dočim pa je pravni red človeško delo, je pravna zavest nadčloveška in nedotakljiva. Tej pravni zavesti se morajo podrediti vsi, če to hočejo ali ne, kajti oblast, ki ne poveže računa o pravni zavesti, je zasnovana na samovolji in na nasilju.

Ako se nočemo pokoriti pravu, bo prišel dan, ko se bomo pokoravali sili. Kjer pravnega čuta ne spoštujemo, preostaja samo še argument strahu, terorizem, kajti edino le terorizem je v stanju, da izvojuje protipravno silo ali krivico. Ako pojem prava ne bomo podredili pravni zavesti, ki tiči v nas, ne bo preostajalo drugega, kot izmisliti nadomestilo zanj, neko izumetničeno humanitasto ali kolektivnost. Ali med

krivično prizadetim poedincem in vsiljeno mu kolektivnostjo se bora se more izbeči. In ravno ta borbba je razlog za obstoj politike. Vsaka politična stranka se trudi, da bi dokazala protislovje današnjega stanja in da v svojem programu predlaga izhod iz nezdravega položaja. Politična borba ima torej za cilj obnovitev pravne zavesti in upravičenost vseh nameravanih političnih sprememb.

Danes je to prizadevanje nadvse pomembno. Narodi se drug drugemu priključujejo. Nasprotja se pojavljajo v svoji najostrejši obliki. Osebnostni in strankarski interesi, težnje ene in druge skupine zahtevajo svojo ostvartitev in urenitve. Dokler pa do tega ne pride, traja stanje notranje krize, in tu priganjamo do vprasanja, ali se more ali pa se ne more najti izhoda iz zapletenega položaja. Clausewitzeva definicija, da je vojna nadaljevanje politike z drugimi sredstvi, prihaja tu do uporabe. In kako naj se v takih prilikah izognemo vojni? Z uporabo onih sredstev, ki omogočajo vodenje politike brez oboroženega spopada. Pogoj za tako politiko je pa vzajemno zaupanje, in to se da doseči samo s spoštovanjem prava z ene in druge strani.

Da bi izbegli vojni je potrebno izpolniti pravni red, kajti vsaka kršitev in vsako izigravanje pravnega reda pomeni napad na mir. Vsi narodi, ki teže za tem, da se ohrani mir, morajo spoštovati obveze iz pogodb in morajo odstraniti vse zapreke, ki onemogočajo izvršitev istih. Naloga vsake zdrave politike je, da išče in najde način, kako izpolniti različne težnje in potrebe neke narodne ali socialne skupine. Politika naj bo doprinos k vzkladi protislovnih zahtev in težnji, ona mora biti pozitivni faktor pri izgrajevanju prava v težnji in prizadevanju, da doseže oni definitivni red, ki bo človeštvo dal njegovo pravilno obeležje.

Človeška skupnost se mora namreč razvijati v soglasju z osnovnimi načeli morale in napredka. Možnost takega razvoja, možnost odstranitve ali oblaževanja vseh obstoječih sporov, možnost izvesti nacionalne, gospodarske in socialne zahteve na odgovarjajočo mero, je glavna podlaga za ohranitev mira. Kjer take moralne osnove ni, kjer ni možnosti vzpostavitve medsebojnega zaupanja, kjer se protivniki vzajemno ne morejo umiriti na podlagi jasne linije, tam obstoja nevarnost, katero si je treba prizadevati odstraniti, dokler ni prekasno, t. j. dokler se ne izkaže, da se politika z normalnimi sredstvi več ne da voditi.

Rembrandt: JASLICE

Vesel božič!

Sodišče je popravilo veliko krivico:

dr. A. Sfiligoj

oproščen!

(Članek na II. strani)

nja je polna dokazov o človekoljubnosti primitivnih narodov. Celo tedaj, ko je nastopil najusodnejši čas, je bilo v Rimu ljudi, ki so vznejevoljeni zaradi nenasitnosti in nepravilnosti državnih zakupnikov davkov želeli »cenejšo« barbarsko upravo. Ti tedanji »nevtaristi« pa so kmalu uvideli, kako grenak je tuji kruh in kako poniževalno je gospodstvo nekulturne vladajoče kaste. Tudi tedaj je v Rimu prevladovalo mišljenje, da je neprimerno stvar baviti se s politikom, ker je pošten človek nujno prišel v neposredni in neprijetni stik s prostaki. Ali kadar se neko s politiko noče ukvarjati, vendarle ne more preprečiti, da se politika ne bi ukvarjala z njim. Od trenutka, ko je za politiziranje potrebna trda pest, so v javnem življenju prevladali nasilniki. Ljudem, ki so se odrekli javnemu življenju, so vsilili še neprijetnejšo bodočnost.

In na taki poti se nahajamo v gotovem pogledu tudi danes. Lahko se odrečemo politike, ali politika se ne bo odrekla nas. Vsak nov položaj zahteva novih odločitev in vseeno je, kdo jih prinaša: Same se vsiljujejo poedincu, skupnosti, njenim predstavnikom. To pomeni, kakor koli poedinec že misli in so-

o tem, ali naj pogodbe veljajo naprej ali pa se morajo ukiniti, t. j. ali naj se poišče drugačno pogodbeno stanje, in prav ta zahteva po »drugem pogodbenem stanju«, različen od prvotnega, pomenja politično spremembo, na katero druga stranka lahko pristane ali pa tudi ne.

Politične spremembe in spori, ki imajo v njih svoj izvor, morejo torej dovesti do ostrih obračunavanj. Clausewitz je skoval izrek, da vojna ni nič drugo kot nadaljevanje politike z drugimi izrednimi sredstvi. Ali Clausewitz je stvar tolažil preozko. Politični spori na področju notranje politike ne vodijo do vojne, ampak do revolucije. Vojna je posledica političnih sporov na polju zunanje politike, vojna in revolucija so pa posledice stanja, v katerem zaradi pomanjkanja pravnih sredstev in zaradi neizpolnitosti ali nesposobnosti, da bi se jih našlo, ne preostaja drugo kot sredstvo sile in moči. Pravna osnova se oslanja na sporazumu, ta pa se more doseči med poedinci, med skupinami istih interesov, med skupinami narodov in med državnimi zajednicami. Samo tako soglasje, akoravno zvezano z izvestnimi žrtvami, more biti podlaga za pravno

Jugoslavija in človečanske pravice

Med številnimi obletnicami, s katerimi nas je osrečila letošnja doba, prihaja v poštev tudi praznovanje človeških pravic, ki je bilo 4. decembra. Formulacija človeških pravic se je, kakor vemo, izvršila po Organizaciji združenih narodov. O priliki razpravljanja o človeških pravicah so jugoslovanski odposlanci imeli dovolj prilike, da se dokaj aktivno udeležijo pri razpravi. Nekoliko važnih določb je bilo sprejetih ob izrecnem sodelovanju jugoslovanskih odposlancev, in Tanjug je ne posem brez razloga javljal, da je Jugoslavija v znatni in celo odločilni meri doprinesla k uveljavitvi dragocenih in za zgodovino človeških pravic naravnost usodnih določb.

Ali to poudarjanje zaslug jugoslovanskih odposlancev je vezano z izjavo, ki kot taka ne more ostati neopazena, da je jugoslovanski odposlanec zato v toliki meri uspelo formulirati na nov, izpopolnjen način splošno važna pravna načela, ker so taka svobodoumna načela že od samega začetka jugoslovanske države v stalni uporabi v Jugoslaviji. Spoštovanje človeških pravic je torej obče važna značilnost jugoslovanske ustavnosti.

V tem smislu je v francoskem jeziku pod naslovom »Jugoslovanski komunizem« (Le communisme yougoslave) znani publicist Louis Dalmas izdal knjigo v založbi »Teyre des Hommes« v Parizu. O tem delu je ostro in značilno pisal Jean-Paul Sartre, da niti buržujski liberalizem, niti stalinizem, niti trockizem ne morejo odgonetiti

one dvoletne in neodrejene stvarnosti, ki se nam prikazuje v obliki Jugoslavije. Dalmajev prikaz ima to zaslugo, da je to neodrejenost neprikrito priznal. On sicer svoje privrženi do Titovega režima ne prikriva, vendar pa dopušča možnost notranjih nasprotij in zunanjih nedostotnosti.

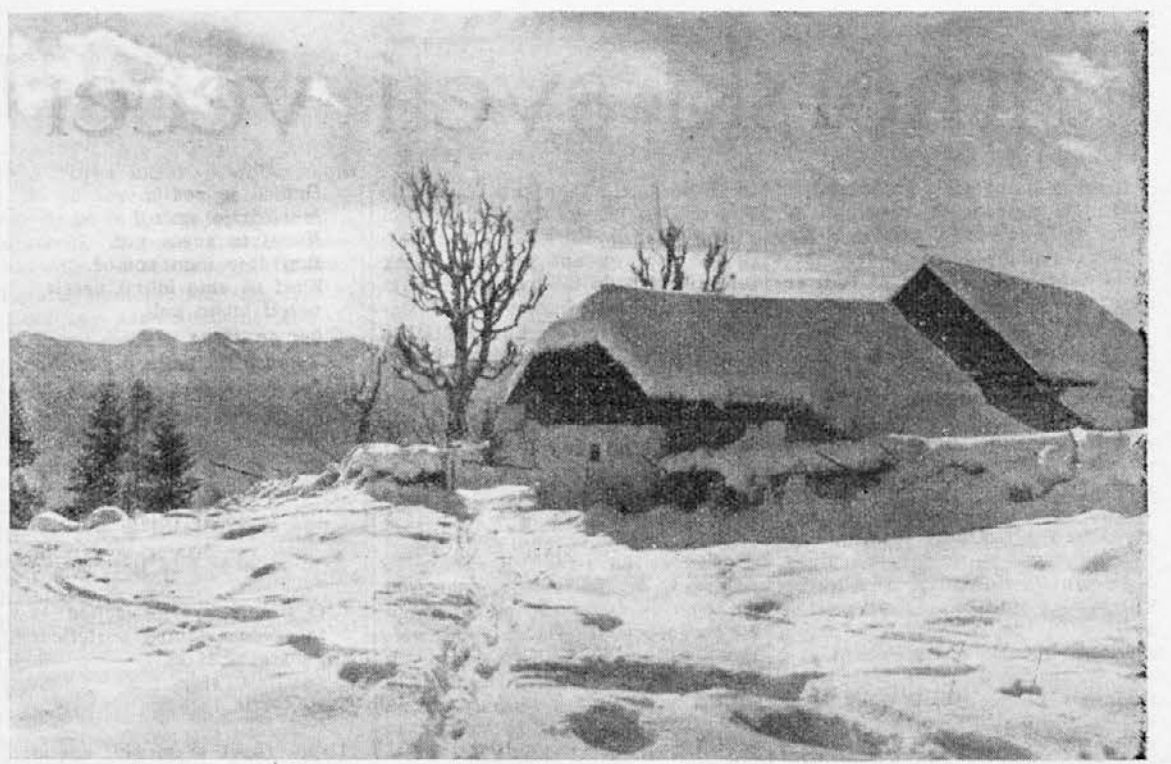
Sartre je spretno očrtal Dalmajevo stališče. Ni dvoma, da je Dalmas pri svojem preučevanju jugoslovanskih prilik imel odprte oči, ali njegova analiza jugoslovanskega komunizma izdaja vendarle marksistično prepričanje, ki ga spravlja v skrbni Stalinove deviacije ter samo z marksističnega stališča ugotavlja, da je bil prelom med Titom in Moskvo ne le neizbežen, temveč celo nujno potreben za marksistično stvar. Dalmas pravi, da bo prav Titovo stališče pomenilo čiščenje od Stalinovih stranjotov in osvoboditev od moskovskega despotizma in otvoritev nove ceste revolucionarnemu ustvarjanju.

Dalmas stoji torej na isti liniji kot službena jugoslovanska propaganda glede pomena 4. decembra. Njemu kakor tej propagandi lebde pred očmi jugoslovanska ustava in jugoslovanske službene trditve, po kateri vsi ljudski odbori, vse ustanove in upravne ustanove in vsa zakonita jamstva niso nič drugega kot neposreden in nepovržen izraz ljudske volje. Za onega, ki prečita jugoslovansko ustavo, ni nič čudnega, da so se z enako pripravljenostjo osvojili tudi jugoslovanski predlogi o človečanskih pravicah.

Ali je pa pričakovano jugoslovanskega ljudstva s temi določbami v resnici zadoščeno? Ali se je Dalmas prepričal ali bolje, je-li bil v položaju, da se prepriča, da trditve jugoslovanske propagande odgovarjajo stvarnemu stanju? Jugoslovanski narodi, ki so bili v svoji bedi in težavi s hinavščino domačih oblastev, ki so skrivale svoje prave namere, in prizadevanjem sovražnikov z vseh strani naravnost prišiljeni, da se podajo v naročje komunizma, ki je širokogrudno razsipal s svojimi obljubami, ker je že v naprej vedel, da jih nikdar ne bo izpolnil. Toda, ako je velika večina pristala na obljube, ona ni pristala in ni mogla pristati na njihovo neizpolnitev. In zaradi te neizpolnitve in neizvršitve obljub je današnji režim ne le v nevarnosti pred zunanjim svetom, temveč tudi pred svojimi notranjimi nasprotniki.

V tem tiči pridržek do službenega stališča jugoslovanske vlade. Jugoslovanska ustava, jugoslovanska formulacija človečanskih pravic se na papirju jako lepe in sprejemljive. Treba bi bilo le, da te določbe ne ostanejo samo mrtve besede.

Ako danes službena Jugoslavija tako močno naglašajo potrebo po spoštovanju človeških pravic, potem se mora zavedati, da »morajo lepi besedam slediti lepa dejanja«, kakor se je že Tito ob neki priliki izrazil o Ameriki. Končna sodba tuje in domovine bo namreč izrečena samo na osnovi dejanj, ne pa na osnovi besed in obljub.

USKOVNICA V SNEGU

SLOVENC V SVETU

Zrelost naroda v položaju, v katerem so po zadnji vojni Slovenci, presojamo med drugim tudi po tem, kakšen odpor nudi narod v domovini in kako zastopa v svobodnem svetu narodove koristi njegova politična emigracija. Včasih je eni in drugi strani iz najrazličnejših vzrokov otežkočeno, da bi odissi povsem odkrito pokazala pravo razpoloženje, oziroma polno razvila potrebno politično delavnost. Kljub temu pa je nešteto priložnosti, da ena in druga stran le pokažeta svoje stališče.

V tem članku nimamo namena, da bi neposredno dajali nasvete. Naš namen je samo v tem, da nudimo kratek informativni pregled nekaterih pojavov iz slovenske politične emigracije v zadnjem letu. Morda bo kdo iz tega prikaza, ki nikakor ne more zahajati v podrobnosti, posredno našel celo odgovor, ki mu ga mi neposredno nimamo namena dati. Priznamo: kar je bilo narejenega, ima svojo vrednost, v kolikor odgovarja koristim naroda.

Vprašanje pa je, če je bilo naporov dovolj, če so bila vsa sredstva politične borbe do kraja izčrpana, ali pa bi se dalo napraviti kljub vsemu kaj več.

Slovenska politična emigracija je v glavnem razdeljena v tri nazorske skupine, ki so v slovenskem političnem življenju že tradicionalne: napredno, katoliško in socialistično. V emigraciji se udeležujejo tudi nekatere skupine, ki nazorsko in politično niso podrobneje opredeljene. To velja predvsem za skupino »Slovenske pravde«, ki si je izbrala za središče svojega delovanja Veliko Britanijo. Kar se tiče katoliškega kroga, treba omeniti, da je v glavnem razdeljen na dva dela, katerih politični pogledi se medsebojno ne skladajo in med katerima je prav v zadnjem letu (kot bo razvidno podrobneje še kasneje) prišlo do ostre izmenjave stališč. Po eni strani gre za Slovensko ljudsko stranko kot osrednjo predstavništvo Slovenske katoliške skupnosti z glasilom »Slovenija«, katero vodi dr. Miha Krek, po drugi strani pa za skupino »Straža«, katere politični voditelj je dr. Ciril Zebot, ki je istočasno predsednik Akcijskega odbora za slovensko državo. Kar se tiče naprednega kroga, pa je treba omeniti pozitivno dejstvo, da se je prav letos ta krog organizacijsko konso-

lidiral in z ustanovitvijo Slovenske demokratske stranke postavil temelje enotnosti nastopanja, kar bo verjetno v kratkem prišlo tudi do zunanjega izraza.

Svoje osrednje politično predstavništvo imajo Slovenci v emigraciji v Slovenskem narodnem odboru, katerega predsednik je dr. Miha Krek. Na račun tega odbora, ki združuje samo predstavnike treh slovenskih strank (Slovensko ljudsko stranko, Jugoslovansko nacionalno stranko in socialistično stranko) je letelo posebno v zadnjem letu nešteto tudi ostrih očitkov.

Delo vseh skupin slovenske politične emigracije je bilo v letošnjem letu v prvi vrsti omejeno na njihova notranja področja. Namenjeno je bilo trdnemu organizacijskemu izoblikovanju in kristalizaciji programskih gledanj, kar je le posredno, ne pa neposredno prispevalo k pravemu političnemu delu, ki je dolžnost vsake emigracije.

Osrednje vprašanje (poleg vprašanja Narodnega odbora), ki je v letošnjem letu zelo razgibalo tudi slovenske politične kroge v emigraciji, je bilo vprašanje jugoslovanske politične reprezentance v emigraciji. K tej razgibanosti je zlasti mnogo prispevala »Poruka jugoslovanske emigracije« — Srbima, Hrvatima i Slovenincima, ki jo je razposlalo 12 članov Jugoslovanskega narodnega odbora in Centralnega odbora narodnega odpora v domovini med vojno. Ta poslanica, ki je nazkazala nekatera načela za zbiranje emigracije in organiziranje državnega predstavništva, je naletela kot pobuda na ugotovitev. Do nje, kakor tudi do osrednjega vprašanja, ki ga je načela, to je do vsedržavne jugoslovanske reprezentance in v Jugoslaviji sploh, so zavzela več ali manj jasno svoje stališče vse jugoslovanske politične skupine v emigraciji. S tem v zvezi se je spet pojavila potreba po rešitvi tako imenovanega srbsko-hrvatskega vprašanja, v kar je iniciativno posegel tudi Ameriški odbor za svobodno Evropo, vendar je bilo vprašanje kasneje odloženo.

Med Slovenci v emigraciji so načelno pozdravili zamisel vsedržavnega političnega predstavništva in se s tem izrekle za Jugoslavijo vse skupine razen ene, to je že prej omenjene »Straže«, ki je pobudnica in tudi edina podprateljica Akcijskega odbora za slovensko državo, nekakšno »Jadransko Svico«, ki izdaja v ta namen list »Slovenska država«. Ta skupina je tudi izdala posebno »Slovensko izjavo«, v kateri se izreka za samostojno slovensko republiko, program, katerega so kot škodljivega za slovenske narodne koristi obsodile vse slovenske politične in druge skupine v emigraciji. V svojem imenu in v menu Slovenskega narodnega odbora je to izjavo ostro zavrnil tudi dr. Miha Krek v svojem »Pozivu in prošnji Slovincem«, zaradi česar je prišlo do neprijetnega oboževanja med njim in dr. Zebotom. Proti se je izrekel celo del »Straže« same.

Oktober pa je bila objavljena z namenom, da pride do konsolidacije jugoslovanskega vprašanja v emigraciji, še druga deklaracija. To deklaracijo so sestavili tako imenovani neodvisni demokratični Srbi, Hrvati in Slovenci iz Pariza, podpisali pa so jo v njihovem imenu ing. Vladimir Predavec, dr. Vlastimir Stojadinović, Dešimir Tošić in Borut Zerjav (za Slovence).

Ni dvoma, da je tudi ta deklaracija tvoren prispevek za reševanje vprašanja, kateremu so podpisniki pripravljeni posvetiti vse sile.

Slovenska politična emigracija je iskala v tem letu tudi možnosti, da prodre s svojimi stališči v širše mednarodne forume. Poleg več ali manj ozkih stikov, ki jih imajo nekatere skupine recimo s Krščansko demokratsko zvezo za Srednjo Evropo, Liberalno internacionalo, Srednjeevropskim federalnim gibanjem (Intermarium), z Ameriškim odborom za svobodno Evropo (v okviru katerega je bilo julija osnovano Srednjeevropsko študijsko središče, in kjer predstavlja Jugoslovane Bogdan Radica) in raznimi drugimi sličnimi ustanovami, so Slovenci v Parizu letos v okviru Evropske Unije federalistov ustanovili tudi Slovensko gibanje evropskih federalistov in se s tem priključili evropskemu gibanju. V odboru, katerega predsednik je dr. Drago Zalar, so še Andrej Glušić, Borut Zerjav, dr. Zajdel, ing. Hrvoje Maister, Reynold Macun in Dušan Pleničar.

Takšna je v bežnih obrisih slika slovenske politične emigracije v letu 1950. Zeleti bi bilo, da b imela v prihodnjem letu boljša.

Slovenski tisk v tujini

Naš tisk v tujini odraža vse miselne odtiske slovenskega predvojnega in medvojnega razumniškega kroga, ki mu je razvoj povojnih prilik dal svetovljanski razmah v duhu demokratične širokogrudnosti, kateri tesne slovenske prilike niso več nobena ovira za miselni polet iznad domačega plota.

V Clevelandu (ZDA) izhaja izseljeniški dnevnik »Ameriška domovina«, ki je vsebinsko bogat in dobro urejen. Ima štirinajstrednjo prilogo »Slovenija«, glasilo slovenske katoliške skupnosti. »Slovenija« zastopa politično gledanje Slovenske ljudske stranke dr. Milhe Kreka, ki stoji trdno na jugoslovanskem federalističnem stališču.

V Barbertonu (ZDA) pa izhaja mesečnik »Slovenska pravica« s programom samostojne slovenske države, ki ga zastopa dr. Ciril Zebot v ostri borbi s Slovensko ljudsko stranko in Slovenskim narodnim odborom.

V ZDA izhaja še več verskih listov, od katerih je treba posebej omeniti ilustrirani mesečnik »Ave Maria« z dobrimi leposlovnimi sestavki in koledar s prav tako bogato in pestro leposlovno vsebino.

»Svobodna Slovenija«, ki izhaja v Buenos Airesu (Argentina), je glasilo slovenske katoliške skupnosti, pri katerem sodeluje večja skupina katoliških razumnikov iz kroga bivšega ljubljanskega dnevnika »Slovenec«. Napredni Slovenci pa sodelujejo pri »Sokolskem glasu«, ki izhaja v slovenščini in srbohrvaščini.

»Duhovno življenje« je katoliška

revija, pri kateri sodelujejo emigrantiški duhovniki. »Slovenska beseda« je pa dobro urejen leposloven mesečnik. Temeljiti koledar spopolnjuje tiskovna prizadevanja naših emigrantov v Argentiniji.

V Kanadi in Avstraliji, kjer žive prav tako močne slovenske emigrantske skupine, še nismo izsledili slovenskih listov, najvidnejšega znaka slovenske javne delavnosti in povezanosti.

V Londonu izdaja skupina neodvisnih Slovencev mesečnika »Klic Triglava« in »Slovenska pravda«, ki se borita za doseg večje delavnosti pri Slovenskem narodnem odboru in pri vodstvu slovenske politične emigracije. Londonska skupina stremi po iskrenem sporazumu med jugoslovanskimi narodi, najtrdnjejem temelju federalno urejene Jugoslavije.

Emigrantske književnike pa boče pridobiti za sodelovanje skupina mladih razumnikov iz Clevelanda okoli snujoče se revije »Krog«, ki je izdala pred kratkim pomemben proglas na slovenske prosvetne delavce sveta. V proglasu se uredništvo »Krog« izjavlja tako:

»Ustanovitev kluba KROG je vzklila ob očitujočem dejstvu, da slovenska emigracija ne izpričuje v dovoljni meri svoje kulturne in občenarodne dejavnosti. Tudi smenja, da Slovenci v emigraciji in še posebej slovenski izobraženci ne smemo izgubiti stika z razvojem v domovini.

Naš prvotni namen in poudarek dejavnosti bo na kulturnem področ-

ju. Vendar se tudi občenarodnim vprašanjem ne bomo odtegovali.

Poudariti hočemo, da so naša prizadevanja tvojnega značaja. Ne bi hoteli biti nova skupina, ki naj še naprej drobi slovenstvo v begunstvo, predvsem razumništvo, v nikalnem smislu. Nikakor nimamo namena spuščati se zgolj na politično področje, najmanj pa ustanavljati novo strankarsko skupino.

V KROGU bi radi združili in povežali k delovanju in ustvarjanju mnogo Slovencev, neglede na osebnost, naziranja, posameznikov, vse Slovence, ki priznavajo svobodo duha, kulturnega ustvarjanja in političnega delovanja. Člani KROGA naj bi potemtakem skušali povsod ozbužati smisel za stvarnost v nasprotju z ekskluzivizmom, za stvarnost v nasprotju z demagogijo in za naravno poštenost in iskrenost v nasprotju z nekaterimi oblikami različnih taktik.

Oblike kulturnih in občenarodnih dejavnosti so mnogotere. Kakšne in koliko jih bo zajel naš KROG, bo pač odvisno od razmer, sredstev in razumevanja naših članov in prijateljev. Upamo, da bodo podobne misli dovedle tudi drugod po svetu živeče slovensko razumništvo v stik in sodelovanje s KROGom.

V pričujočem bežnem pregledu smo namenoma izpustili navedbo tiskovnega dela zastupljenih Slovencev na Koroskem, na Goriškem in na Svobodnem tržaškem ozemlju, ker spada to po naši zamisli v okvir posebnega članka.

por je za svoj neizprosni pogum prejel od geštapa pohvalo, nagrado. Tudi je zaradi tega dobil pri geštapu vse zaupanje... Ni reči, da ga bodo v kratkem povzdignili v »kreisleiterja« in bo daleč naokrog odločilna osebnost... Le neizprosni mora biti človek, si je Čipor sam dajal poguma v svoji črni izdajalski duši.

Rahuka je ob praznem Jožekovem domu nekaj dirnilo. Pertota so z vso družino spravili zdema... Čemu z vso družino? Ali bi ne bilo dovolj le očeta samega? Pa še oče Ciril je bil kar človek... V jeseni je Rahuku prav poceni prodal stare železniške prage in premog, kar je kot uslužbenec na železnici dobil skoraj zastoj. Niti pare ni Pertot Rahuku računal več, kot je sam plačal. Prevoza niti uračunal ni... Kako, da je Čipor tega človeka, ki je že 20 let bil v vasi in je vzel za ženo pravo Štajerko, tako neusmiljeno spodnesel? Previdno je skušal Rahuk potipati pri Čiporju, da bi se dalo še kaj popraviti.

»Kaj meniš, Šuma, ali so Pertota in njegovo družino iz mesta na Boke že odpeljali?«

Čipor je ostro pogledal Rahuka, dečoj:

»Čemu sprašuješ po tem?«

»Če bi morda žensko, ki je Štajerka, pripeljali z otroki nazaj...«

»Kako? Hočeš, da te pri priči grem ovadit geštapovcem in samemu gauleiterju? Ti ne boš več z mano hodil! Gauleiter že ve, čemu morajo Primorci vztrati. Ti ljudje ti tudi na Primorskem, Goriškem

najhuje kljubujejo Lahom... Še enkrat mi, Pava, zini kako tako, pa te ne samo gladko odžagam od sedanje nove službe, še zapreti te dam!«

Rahuku je postalo vroče. Ni slutil, da se bo tako opek. Brž je iskal opravičilo:

»Se mi je samo zareklo, Šuma! Zaradi štajerskih domačinov mi je prišla tista misel!«

»Nič, nič! Do pičice natančno je treba izpolniti vsako gauleiterjevo naredbo! Kar tiho mi bodi!« Čipor je bil divje strog in neizprosni.

Rahuka je ta posvaritev žgala kot živi ogenj. Ob prvi priliki mora to popraviti in se izkazati pravočnega, gorečega hitlerjevca. Zato se je pri Koroskih domačinih prvi, kot da ga je pičila osa, začel vsajati in jeziti:

»Tu pa ne bo usmiljenja, Šuma! Že zaradi Štefana moramo Korenjakove zašiti! Kdo se je bolj širokoustil o zmagovitem jugoslovanskem pohodu proti Gradcu kot Štefan?«

»Štefan je bil tudi tisti, ki je izvohal naše nočne hitlerjanske vaje v Pirihovi tovarni in nas ovadil... Preklete, zaradi njega bi kmalu šli na veje ali vsaj v belgrajsko Glavnjačo... Sreča, da se je nemški veleposlanik v Beogradu potegnil za nas! Da, s Korenjakovimi pa brez milosti vztrani!« Čiporju so kar trepetale ustnice od razburjenja ob spominu na nekdanje nevarnosti.

(Se nadaljuje)

Pri slovenski časti

Čipor in Rahuk sta se motivirala ob Šimenkovi hiši prav takrat, ko se je iz one-le, Aničine sobe glasila nemška popevka. Ko je pa Knut s škornjem divje kresnil po radijskem aparatu, sta se ogleduha ustrašila in brž popihala dalje, da bi še vanju kaj ne priletelo...

Hitlerjevska ogleduha in ovaduha nista mogla dalje po vasi, ne da bi šla mimo nesrečnega Jožekovega doma. Tu se sedaj nista nič ustavila, le po strani sta molče zrla na dvor. Iz hiše je bilo čuti glas Zelenkove Terezike, ki je tolažila staro Jožekovo. Da bi si Čipor in Rahuk prilastila bomo, s slamo krito Jožekovo kajžo, jima še na misel ni prišlo. Tudi je v njej ostala še postarna nadložna in bolelna babica. Kake tedne naj še bo v koči, da ne bo prevelikega razburjenja v vasi, je sam pri sebi odločal Čipor, potem jo bo pa treba spraviti v hiralnico, kjer ji bodo »v novem nemškem redu« kmalu že tako ali tako pomogli na drugi svet. Hitler potrebuje mladih, delovnih ljudi, ne pa starih, nadložnih, ki so državi le v breme. O Jožekovi koči se bodo pa že še pomenili... Vsekakor je glavno za zdaj že opravljeno. Primorec Pertot je odstranjen... Či-

Vesele božične praznike in srečno novo leto
želiyo svojim odjemalcem, gostom in prijateljem:

Tržaška prekajevalnica

Salumificio Triestino

brata Dukčević

Trst, ul. Corsica 9-a

Kalin Alojz

Sadje in zelenjava

Opčine

Vesel božič ter srečno novo leto želi osem

Slovenska modna trgovina

Tvrđka Udovič

Trst, trg Ponterosso 5 - ul. Mazzini 44

Terčon

Kavarna in tobakarna

Nabrežina

Kavarna Bratuž

Gorica

Tvrđka Peter Udovič

Želi svojim odjemalcem Veletrgovina z vrvmi,
vesele božične praznike morsko travo,
in srečno novo leto! žimo in slično

Trst, ulica Milano 29

TENCE DOMINIK

Trgovina z mešanim blagom

Sv. Križ pri Trstu

Peterlin Viktor

Krojačnica

Nabrežina 145

Vesele božične praznike in srečno novo leto želi
svojim odjemalcem in prijateljem

Poljšak

Trgovina jestvin

Trst, Greta zgornja 275

Gregorič Marij

Trgovina z jestvinami

Trst, ul. Torre Bianca 41

Furlani Edvard

Trgovina semen in kmetijskih potrebščin

Trst, ulica Milano 18

Rošič Benedikt

Trgovina čevljev

Gorica, Raštel 1

C A L E A

Lesna trgovina

Trst, Viale Sonnino, 24

Vatovec Jakob nasl.

Veletrgovina z deželnimi pridelki

Trst, ul. Torre Bianca 19

Nanut Alojz

Trgovina jestvin

Štandrež pri Gorici

Flajban M.

Pekarna in slaščičarna

Trst, ul. Carducci 14

Alpina

Trgovina čevljev

Gorica, Corso Verdi 34

Terpin Franc

Trgovina jestvin

Števerjan pri Gorici

Marc Ignac

Jestvine

Trst, ul. S. Marco 10

A. Sirca in sinovi

Jestvine in pekarna

Trst, Sv. Ana 33

Tržaško krznarstvo

Pellicceria Triestina

Trst, Piazza S. Giovanni 4-III

Kramar Josip

Krojač

Opčine

Narodna ulica 61

Legiša Mirko

Pekarna in prodaja kruha

Sesljan

Fiegel Karel

Gostilna

Gorica, trg E. de Amicis 11

Spetič Valerija

Trgovina s hišnim priborom

Trst, Sv. Ana 33

Gruden Edvard

Jestvine

Nabrežina

GRUDEN JOSIP

Trgovina Jestvin

Devin

Koršič Remigij

Stavbeno podjetje

Gorica, ul. Orzoni 4

Vida Alojz

Hotel pri Zlatem jelenu

Gorica

Zorka Vida

Gostilna pri Čubeju

Gorica, ul. Duca D'Aosta 35

**Društvena
gostilna**

Opčine

Jazbec Albert

Pekarna

Nabrežina 98

Prime Franc

Veletrgovina z moko in žitaricami

Trst, Largo Pamfili 1

Kukanja Drago

Trgovina jestvin

Nabrežina 106-a

Brata Terčon

Trgovina železnine

Nabrežina

Prosvetni dom

Kinematograf

Nabrežina

Frankovič

Tovarna sodovke

Nabrežina

**Mizarji
kmetovalci
podjetniki!**

kete nudi najugodnejše

CALEA
TEL. 90441 **TRST**
Viale Sonnino, 24deske smre-
kove, mace-
snope in tr-
dih lesa, o-
trame in par-**Blíža se
božič**

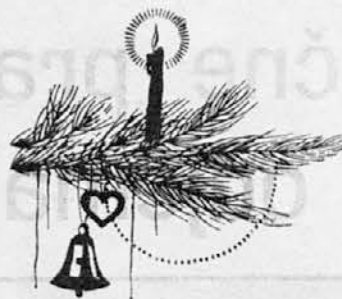
Pohitite z nakupi lepih božičnih daril pri tvrdki

UNIVERSALTECNICAkoncesionarka za šivalne stroje, radio-aparate
in električne kuhalnike najboljših znamk**Radio-aparati C. G. E.
in Allocchio Bacchini**
so novi tipi za leto 1951**UNIVERSALTECNICA**Vam nudi poleg izvrstnih radio-aparatur po u-
godnih cenah in z garancijo - tudi možnost od-
plačila po NAJUGODNEJŠIH MESEČNIH OBROKIHKakor v preteklosti tudi letos da-
ruje tvrdka vsem odjemalcem
zaboječek s srečolovom**STOCK**

V Vašo korist je, ako kupujete pri tvrdki

UNIVERSALTECNICA

TRST - LARGO PIAVE 3 in VIA DELL'ISTRIA 13

**Primarij
Dr. J. VRTOVEC**za notranje bolezni
in nevropsihiatrijo
sprejema v
ponedeljek, torek, četrtek in petek
od 14. do 17. ure
Gorica - ulica Vittorio Veneto 13VAJENEC STAR 15 LET, ki ima
veselje za mehaniko, išče moj-
stra, ki bi ga sprejel. — Naslov
na upravi lista.**ZOBOZDRAVNIK****Dr. STANISLAV PAVLICA**sprejema od 9-12 in od 17-19
TRST, VIA COMMERCIALE
10-II., TEL. 25597**Tvrdka KERŽE**ima v zalogi: štedilnike, peči
na les, premog, petrolej in plin
najboljših znamk.Jedilni pribor, namizno stekle-
nino, servise iz stekla, porce-
lana in keramike, kuhinjske
tehtnice, električne likalnice in
štedilnike, plinske peči za peko
»REKOFIX« itd. Vse za dom,
menze, gostilne in bare po
konkurenčnih cenah.Trst - Trg S. Giovanni 1
Telefon 50-19**SPOROČILO**Zaradi preureditve naših skladišč in prostorov smo z današnjim
dnem pričeli razprodajo celotne zaloge**z izrednim popustom**
10 do 30 %na dosedanje cene, ne glede na dejstvo, da so sicer cene tek-
stilijam v zadnjem času porastle. Na ta način nudimo svojim
cenjenim odjemalcem izredno priliko, da si po najugod-
nejših cenah nabavijo naše priznane kvalitetno blago,
vse dokler traja zaloga.

OGLEJTE SI NASE ZALOGE IN POHITITE!

Magazzini del Corso

Trst - Corso, 1 - Galleria Protti

URARNA

UL. ROMA 19

ZLATARNAVELIKA IZBIRA, PO ZARES KONKURENCNIH CENAH! LA-
STNA DELAVNICA. KUPIM IN ZAMENJAM ZLATO, SREBRO
IN DRAGULJE**Likerje, žganje in sirupe**dobite v najboljši kakovosti in po ugodnih
cenah na drobno in na debelo pri tvrdki**JAKOB PERHAUC**

Trst, ul. S. T. Xidias 6 - tel. 96332

Posebnost: Jajčji konjak

Tvrdka**bratje FINZI - Trst**

ulica Milano 2 - tel. 29185

Sprejema naročila za konfekcijo in dostavo na dom pošiljk daril
v živežu za Jugoslavijo. Blago je prvovrstno in po konkurenčnih
cenah. Poslužite se hitre in solidne postrežbe!**KRZNARSTVO****ZILIOOTTO**NUDI NAJ-
BOLJŠE VRSTE KRZNA

PO NAJUGODNEJŠIH CENAH

OLAJŠAVI PRI PLAČILU!

Trst - ulica XXX Ottobre 11 - tel. 29-374

Velika loterija RuggeroVsak, kdor kupi pri nas radio-aparat, harmoniko, šivalni stroj »VISNOVA«,
radio-gramofon z omarico itd., prejme srečko VELIKE LOTERIJE RUGGERO

Žrebani bodo sledeči dobitki:

- I) — 1 lahki motocikel »VESPA«
- II) — 1 šivalni stroj znamke »VISNOVA« luksuzno opremljen
- III) — 1 harmonika »SETTIMIO SOPRANI« z 80 basi
- IV) — 1 radio-aparat »GELOSO« G. 117
- V) — 1 štedilnik št. 3
- VI) — 1 radio-aparat »PHONOLA« P. A. 5519

Lahko kupite proti takojšnjemu plačilu ali pa na obročna odplačila po
najugodnejših pogojih, in sicer:Na račun
lir **1.000.-**in mesečnimi obroki
lir **2.000.-**

Obiščite tvrdko

RUGGERO ROSSONI

Corso Garibaldi 8

Predno kupujete za božič oglejte si bogato izbiro novih vzorcev

KRZNARSTVO ALASKA

TRST, UL. S. LAZZARO 13-I. - TEL. 56-58

Lepa izbira krznenih plaščev, ovratnikov, srebrnih, platinastih ter drugih lisic
Razne kože za okras plaščev - CENE ZELO UGODNE!